

Hvad gjorde David og Batseba eller: Parafraseformer i børns bibelhistorier

I søndags var der dåb i min kirke: Vi døbte Dagmar og Josefine. Og så fik de hver en børnebibel med hjem, så jeg tænkte – gad vide hvilken?

Af Edith Aller, fhv. seminarielæktor, cand. pæd., ph.d. 2004 i Sprogbrugen i børns bibelhistorier. Skribenten anvender "nyt komma" i denne artikel.

Der har været udgivet bøger med bibelske fortællinger for børn på dansk siden 1728. Mere end 200 er det blevet til – først som bibelhistoriebøger til skolebrug, men fra 1960'erne især for børnebogsmarkedet. Fra 1990'erne bliver de kaldt børnebibler.

I alle årene har man diskuteret hvilken bibelhistoriebog der er den bedste. Det kan man naturligvis ikke svare generelt på, for det afhænger jo af hvad den der køber eller låner bogen, mener med »den bedste«. Skal bogen fx oplyse, underholde eller omvende til tro? Eller måske alle tre dele?

Parafraformer

Et af de træk man kan undersøge, når man skal vælge en børnebibel, er brugen af de såkaldte parafraformer. I en børnebibel er det ikke Bibelen ord for ord vi møder – der er tale om genfortællinger eller parafrafer af de bibelske historier. Og hvad er så det?

I det følgende henter jeg mine eksempler fra fortællekredsen om kong David, især fra den »vanskelige« historie om David og Batseba: Et illegitimt samleje, et overlagt mord og Guds reaktion på begge dele – hvis man ikke helt vil udelade fortællingen, hvordan gengiver man den så lige for børn? Læs gerne beretningen i Det gamle Testamente (GT) i Anden Samuelsbog kapitel 11 og 12 inden du læser videre her.

»Man kan derfor bl.a. undersøge en bogs brug af parafraformer for at finde ud af hvilken holdning bogen har til sit stof.«

Grundtvig

Når en stor fortæller som Grundtvig skriver verdenshistorie for voksne og begynder med Adam og Eva, har han ikke megen plads til David og Batseba. I hans version lyder fortællingen sådan: »David gjorde engang en gruelig Synd, og udøste uskyldigt Blod.« Det er det hele. Det første udsagn rummer formentlig historien om samlejet, den anden historien om mordet på Urias – uden at nogen af begivenhederne er nævnt. Det første udsagn er fortolkende – han taler om en synd, et ord GT selv ikke bruger her – det andet er mere neutralt, selvom ordet uskyldigt Ikke bruges i GT – dér er der plads til at fortælle historien uden at forholde sig til den undervejs.

En parafraze kan således bruges til en neutral gengivelse af noget sket – eller den kan bruges fortolkende. Man kan derfor bl.a. undersøge en bogs brug af parafraformer for at finde ud af hvilken holdning bogen har til sit stof.

Fire parafraformer

1 – Overskriftformen

består oftest af et enkelt udsagn. Det er den Grundtvig bruger to gange. Den kan anvendes når der er brug for at gengive en fortælling på snæver plads eller med særlig virkning.

Da Steen Skovsgaard (10), der skriver for småbørn, har genfortalt historien om David og Goliat, sammenfatter han hele Davids regeringstid i ét udsagn: »[David] blev en god konge i Israel i mange år.« Hvad der fylder 14 kapitler i GT, siges her i én overskriftform på ti ord, og Batseba-historien er ikke nævnt. Prisen er naturligvis at læseren ikke selv kan vurdere om David nu også blev en god konge, og det kan jo nok diskuteres. Men for mindre børn er det en fornuftig måde at slutte Davids historie på.

2 – Manchetformen

er en lidt længere, men stadig sammentrængt version af en historie. Ordet manchete er den betegnelse avisfolk bruger om en »under-overskrift«. Her er der plads til flere fortællende eller narrative udsagn – ofte dem der gengiver selve handlingen.

I GT fortælles der om David og Batsebas forhold og deres lille søns død med mange enkeltheder og replikker. Sigurd Barret (8), der også skriver for mindre børn, gengiver hele historien i mancheteform: »[David] blev gift med Batseba, og de fik en søn, der hed Salomo.« Det er det hele. Hvem Batseba var, samlejet og at deres første søn døde, er ikke med, men den unge læser møder dog navnet Batseba.

Beate Højlund (7), der skriver for større børn, skriver ligeud at »David gik i seng med [Batseba],« men vælger så mancheteformen til at gengive episoden om deres første søns død: »Drengen blev syg og trivedes ikke. I en hel uge hverken spiste eller drak David, men bad kun til Gud for barnets liv. Så døde drengen.« En neutral, men velformuleret og dækkende gengivelse af begivenhederne. Den får dog ikke lov at stå alene: Længere nede noterer hun at »den ene synd greb den anden« – en fortolkende kommentar.

»Genfortællingsformen er den mest anvendte både i Bibelen selv og i børnebiblerne. Her er de episoder i en historie med der er nødvendige for en dybere forståelse af dens forløb og sammenhæng, og der er plads til enkelte centrale replikker.«

3 – Genfortællingsformen

er den mest anvendte både i Bibelen selv og i børnebiblerne. Her er de episoder i en historie med der er nødvendige for en dybere forståelse af dens forløb og sammenhæng, og der er plads til enkelte centrale replikker.

Johannes Møllehave (1) beskriver Davids forelskelse i Batseba bredt, men gengiver så selve historien i en ret stram genfortællingsform: »Batseba var gift med en anden. Hendes mand hed Urias og var soldat i Davids hær. David satte Urias på en farlig post, hvor han var sikker på, at han blev ramt af en pil, så han aldrig kom hjem igen (...). Så giftede David sig med Batseba, som blev hans yndlingskone.« Møllehave får med denne nøgterne genfortælling de væsentlige episoder i den lange historie til at hænge sammen, idet han dog samtidig viger uden om at gengive selve samlejet.

Bodil Busk Sørensen (4), der skriver til undervisningsbrug, bruger også genfortællingsformen, men kommer tættere på begivenhederne: »David sendte bud efter [Batseba]. Hun kom ind til ham, og han lå med hende. Bagefter gik hun hjem. Men Batseba var blevet gravid.« Markante replikker fra GT finder hun plads til at gengive: »Så sandt Herren lever: Jeg gør det ikke«, siger Urias med en ed der karakteriserer manden for læseren. Bibelens egen fortolkende holdning til det skete vælger hun at gengive ordret: »Men det, David havde gjort, var ondt i Herrens øjne.« Et vigtigt træk, ikke mindst når bogen skal bruges til undervisning.

4 – Den dramatiserede genfortællingsform

er blevet flittigt benyttet mundtligt op gennem århundrederne. Lærere og søndagsskoleledere har brugt dramatisk stemmeføring og kropssprog når de fortalte, og dertil udvidet historien med en række træk der ikke står i Bibelen. I bøgerne har formen ikke været almindelig, nok fordi den tager plads.

Ingrid Schrøder-Hansen (3), der skriver for konfirmander, vælger en dramatiseret genfortællingsform: Historiens vigtigste episoder genfortælles, men hvad der i GT gengives som indirekte tale, bliver hos hende til direkte – og dermed mere dramatisk – tale. I GT hedder det: »David (...) forhørte sig om kvinden.« Hos Ingrid Schrøder-Hansen bliver det til: »David blev hedere end før. »Hvem er hun?« »Hun hedder Batseba,« svarede hans tjener, »hun er gift med Urias, ham hititten.« Hermed er hun tæt på GT selv, men også tættere på en skriveform som de unge er vant til fra andre bøger.

Egil Hvid-Olsen (9), siger selv at han skriver for de 8-108-årige. Hans bog, der er på 520 tætbeskrevne sider, tager både væsentlige og ukendte fortællinger med, og han benytter en bred og snakkende udgave af den dramatiserede genfortællingsform.

Han har naturligvis plads til at få alle fortællingens enkeltdele med i sin gengivelse, men han udvider den med gentagelser og selvopfundne replikker – som denne, der følger lige efter at han har fået at vide at Batseba er gravid: »»Æv!« sagde David. »Har man nu ikke engang lov til at more sig, uden at det hele skal blive så besværligt? Nå, men et eller andet må jeg jo« Hvid-Olsen vil nok oplyse ved at fortælle historien, men han vil i lige så høj grad underholde, og det tager alvoren ud af det David har gjort.

Hvilken bog er bedst?

Som det fremgår af listen nedenfor, er der mindst en halv snes stykker at vælge imellem, og man kan kun sige: Vælg selv!

10 aktuelle børnebibler

Alle de nævnte er førsteudgaven af den pågældende børnebibel. Flere af dem er kommet i nyere udgaver og/eller med en anden titel.

Johannes Møllehave: Børnebibelen. Det Danske Bibelselskab 1996

Tine Lindhardt/Pat Alexander: Sesams Børnebibel. Sesam 1998

Ingrid Schrøder-Hansen: Bibelens historier. Bd. 1 og 2. Gyldendal 1999

Bodil Busk Sørensen: Skolebibelen. Religionspædagogisk Forlag 2000

Pia Juul/Watts Murray: Hovedlands Bibel for børn. Hovedland 2004

Synne Garff: De mindstes Bibel. Bibelselskabets forlag 2007

Beate Højlund/Rhona Davies: Bibelen hver dag. Lohse 2009

Sigurd Barrett: Sigurd fortæller bibelhistorier. Politiken og Danmarks kirkelige Mediecenter 2010

Egil Hvid-Olsen: Skurke, helte og Gud. Indblik 2014

Steen Skovsgaard/Dawn Mueller: De bedste bibelhistorier. Kristeligt Dagblads forlag 2014.